

Yoz bilan xayrlashuv

Hikoya

Necha kundirki, tinmasdan sovuq yomg'ir quyadi. Bog'da namxush shamol shovullaydi. Kunduz soat to'rtlardoq kerosinli chiroqlarni yoqdik. Shunda beixtiyor yoz butunlay tugaganligi, yer tobora tumanlarga qorishib borayotgani, atrofni izg'irin, ayni paytda, g'alati qorong'ilik bosib kelayotganini ilg'ab qoldik.

Noyabr oxiri - qishloqdagi eng hazin palla. Eski oromkursiga joylashib olgan mushuk kun bo'yi uxladi, yomg'irning qop-qora tomchilari deraza oynalariga shitob bilan urilganda bosinqiraganday uchib-uchib tushardi.

Yo'llar ho'llandi. Daryo bo'ylab sarg'ish to'nkalar qalqib o'tar, suv tekis oqardi. Qushlar bo'g'otlar ostiga yashirinishdi. Mana hafta o'tdi hamki, meni hech kim yo'qlab kelmadi: na Mitriy bobo, na Vanya Malyavin, na o'rmonchi. Hammasidan ham kechki payt xush kechardi. Biz pechga o't yoqardik. Olov gurlab, qizg'ish nurlari yog'och devorlar, Brlyullovning eski suvratida mavjlanardi. Oromkursiga o'mashib olgan musavvir bizga tikilib turardi: qo'lida ochiq kitob, ko'zlari o'ychan, sharillab oqayotgan yomg'ir kuyiga quloq tutganday.

Chiroqlar yorqinlashib, samovar qo'shig'ini bosladi. U bilan xonamiz to'lib qoldi. Oynalar namlandi, qayin barglari oynaklarga tinimsiz uriladi. Choy ichib bo'lgach, pechka yoniga o'mashib, kitob o'qiy boshladik. Bunday paytlarda Dikkinsning uzundan uzoq, qalbni titratuvchi romanlari, «Niva» va «Rang tasvir» jumallarini o'qish maroqli edi. Funtik - mallarang, mitti, qiyshiq oyoqli mushugimiz uyqusida tez-tez yig'lardi. O'mimizdan turib, uni issiq qalin mato bilan o'rab qo'yardik, u esa minnatdorchilik bildirganday qo'llarimizni yalab, ho'rsinib, yana pinakka ketardi. Devor ortida qorong'ilik hayqirar, yomg'ir shovqin solar, shamol kuchayardi. Shunday havoda ko'z ilg'amas keng o'rmonlarda qolib ketganlar haqda u o'ylash qo'rqinchli edi.

Bir kuni tunda g'alati sezgi bilan uyg'onib ketdim. tushimda kar bo'lib qolgan emishman. Ko'zlarimni yumgancha uzoq tingladim. Bildimki, eshitayapman. Tashqarini o'xshashi yo'q sukunat qoplab olgan ekan, xolos. O'mizdan turib, deraza yoniga bordim - oynalar turli va jim-jit. Tumanli osmonga qarasang, boshing aylangudek yuksaklikda - yolg'iz oy, uni sarg'ish- tilla gardish o'rab turardi. Birinchi qor qachon yerga tushdiki? Devordagi soatga yaqinlashdim. Shu qadar yurug' ediki, hatto soat millari tim qora bo'lib ko'rinib turardi. Vaqt tungi - ikki.

Ko'zim ilinibdi. Ikki soat ichida yer yuzi shu qadar o'zgaribdiki, dalalar, o'rmonlar va bog'lar quyun ichida. Oyna ortidan bog'dagi zarang daraxti butog'ida o'tirgan katta kulrang qushni ko'rdim. Shox chayqaldi, shovullab qor to'kildi. Qush asta qo'zgaldi-da, uchib

ketdi. Oynakka urilgan qor sochilib-sochilib ketardi. Atrof birdan jimib qoldi.

Ruvim uyg'ondi. U oynadan tashqariga tikilib turdi- da, chuqur nafas olib:

- Birinchi qor yerga juda yarashdi, - dedi.

Yer iboli kelinday oq libosiga o'rangan edi.

Tongda hammayoq billurdek yarqirardi: muzlab qolgan daraxtlar, to'kilgan yaproqlar, qor ostida tarvaqaylab yotgan daraxt tomirlari. Choy ichayotganimizda Mitriy bobo keldi, bizni ilk qor bilan tabrikladi.

- Yer qor suvi - kumush suv bilan tozarib oldi, - dedi.

- Mitriy, bunday so'zlarni qayerdan olasan-a? - so'radi Ruvim. To'g'rimasmi? -

kulimsiradi bobo. - Onam aytar-diki, burungi zamonlarda qizlar kumush ko‘zalaridagi birinchi qor suviga yuzlarini chayisharkan. Shuning uchun ham ulami go‘zallik tark etmas ekan.

Qishning birinchi kuni. Uyga sig‘may ketdik -o‘rmon ko‘llari tomon yo‘l soldik. Bobo bizni o‘rmon etagigacha kuzatib bordi. U ham ko‘lga borgisi keldi-yu, lekin sovuqdan «suyaklarining zirqirashi» bunga yo‘l qo‘ymadi. Suv tiniq, tim qora. Yuzada nimaiki qalqib turgan bo‘lsa, qish payti suv tagiga cho‘kib ketardi. Qirg‘oqlarda muzliklar oynaday tovlanib, qad kerishdi. Muzlik shu qadar shaffof ediki, yaqindan qarasang, ko‘zing tinib, uni birdan ilg‘ab olish qiyin. Qirg‘oqbo‘yi suv yuzasida chavaq baliqlar galasini ko‘rdim. Ular tomonga mayda-mayda toshlar otdim. Toshlar muzliklarga borib tegib, jaranglab ketdi. Yog‘ochli to‘g‘onlarda baliq tangalari yaltirab-yaltirab ketar, sollar ichkarilab boradi. Muzlikda ularning ortidan oq izlar qolardi. Shundagina muzlik qatlamlari paydo bo‘lganini payqadik. Qo‘llarimizni uzatib, muzchalardan olishga urindik. Ular qarsillab, barmoqlarimizda qor va buta mevasining qorishiq bo‘yi anqidi.

Yaqin-yiroq yalangliklarda qushlar ko‘tarildi, qanotlarini g‘amginlik bilan silkib qo‘yishdi. Ko‘k juda yorug‘ va oppoq. Quyuqlashib borayotgan ufq rangi qo‘rg‘oshinga o‘xshardi. Qorli bulutlar asta-asta silkinib kelardi. O‘rmon qorong‘ilashib borar, atrofda - jim-jitlik Qalin qor yog‘di. U ko‘lning qop-qora suvlarida erib, yuzlami chimchilar, o‘rmonni kulrang tutun bilan qoplardi.

Qish boshlandi. Ammo g‘ovak-g‘ovak qomi yoyib, tozalab tashlansa, yangi gurkirab turgan o‘rmon gullariga ko‘zingiz tushardi. Bilardikki, chittaklar qishlab qolishsa, pechimizda olov chirsillab tursa, bunday qishning zavqiga hech nima yetmaydi! Shunda qish ko‘zimizga yoz kabi yanada maftunkor ko‘rinib ketdi.

Konstantin Paustovskiy.
Zumrad tomchilari.